

Довідка про діяльність наукової школи

1. **Керівник наукової школи** кандидат педагогічних наук, професор М. О. Лазарєв
2. **Напрямок наукових досліджень** концепції і технології інноваційної освіти
3. **Досліджувані проблеми:** дидактичні можливості евристичної освіти; розробка і впровадження методів і механізмів евристичного навчання; пізнавально-творча і професійна самореалізація учнів і студентів в евристичній освіті.
4. **Головні здобутки наукової школи:**

1. Витоки концепцій і технологій евристичної освіти у зазначеній наук. школі можна знайти у часи створення кафедри педагогічної творчості Сумського педагогічного університету (1993 р.). Саме тоді на створеній і очоленій ним кафедрі М.О. Лазарєв у співдружності зі своїми соратниками-викладачами й аспірантами створив систему методологічних і теоретичних ідей підготовки сучасного вчителя на базі освоєння і застосування концепцій і технологій педагогічної творчості.

1) Першоджерело творчості майбутнього педагога – це природне прагнення людини самоствердити і самореалізувати себе, тобто розвинути, збільшити, сформулювати і застосувати в житті свій найважливіший людський потенціал – знання, здібності й уміння, необхідних для добровільно обраної професії і спеціальності. *Творча самореалізація – свідомий, цілеспрямований процес розгортання та зростання сутнісних сил людини, зокрема дитини, підлітка, юнака – її задумів, творчих здібностей, умінь, потреб, мотивів, життєвих цінностей. Самореалізація – це усвідомлений і достатньо мотивований самостійний виконавчо-результативний процес саморозвитку і самоствердження (самоорганізації, самоосвіти, самовиховання, саморегуляції, самовдосконалення, самооцінки) і створення внутрішніх і зовнішніх особисто значимих продуктів* (Лазарєв М.О. *ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ, СТУДЕНТА, УЧНЯ В ЛЮДИНО-ЦЕНТРОВАНІЙ ЕВРИСТИЧНІЙ ОСВІТІ.* – Професійно-творча самореалізація майбутнього педагога в інноваційній освіті: [монографія] / [за ред. проф. М. О. Лазарєва].– Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – С.69 – 111).

2) **Евристичний сократівський діалог** (монографії, дисертації, фахові статті учасників наукової школи).

3) **Творчість і творча діяльність** (М. Лазарєв. *Педагогічна творчість, 2016, 294 с.*) . Творчість – це не стільки створення нового і прогресивного головою і руками людини, скільки **створення своєї особистості** (але тільки у процесі створення індивідумом духовних і матеріальних об'єктів навколо себе).

Три основні рушійні сили творчості – творчі мотиви, творчі здібності й уміння створювати нове і методи (способи) творчої діяльності. Творчість – найнадійніший і найощадливіший спосіб і порятунку від відчаю й безвиході, і засіб для безмежного самозростання особистості. Аналогів рятівному колу творчості не існує, як немає межі і кордонів розквіту творчих сил нормальної людини.

Творчості треба своєчасно і настійливо навчати (гуртом і поодинці) Тільки під важким тягарем гострої необхідності чи нестерпного бажання створювати щось пекельно необхідне народжується **свобода і енергія творчої діяльності**, яка в свою чергу народжує свободну людину, що й буде потужно самореалізовувати себе, самозростати й самовдосконалюватись у вільно обраній області «сродної праці», за виразом геніального українця Г. Сковороди, нарощуючи силу й спроможності держави і суспільства. Тільки необхідно критична маса справжніх творчих самореалізаторів створює заможний, справедливий і духовно багатий суспільний лад.

Загальні **творчі професійні якості**, які необхідно сформувавши майбутньому вчителю: **чутливість до проблеми, гнучкість, оригінальність, рухливість мислення, розвинені уява і здатність прогнозувати й конструювати нові ідеї і об'єкти, розвинена інтуїція як сплав знань і накопиченого досвіду** (В. Сухомлинський), **єдність конвергентного і дивергентного мислення, здатність до імпровізації, підвищена працездатність, професійна сумлінність** (у тому числі неприйняття плагіату); спеціальні **професійно-творчі якості: професійно мотивована творча активність, комунікативно-творчі, дослідницькі, дидактичні, риторичні, рефлексивні здібності й уміння.**

б) **Евристичний навчальний діалог** відрізняється від діалогу традиційного типу, в якому зазвичай стверджується авторитарна норма панування запитань і директив будь-якого наставника (вчителя, викладача, керівника тощо).

Сучасний навчальний процес має стати в основному пізнавально-творчою (евристичною) діяльністю всіх його суб'єктів (учнів, студентів, педагогів). Конкретно – це освоєння ними процедур самостійної пошукової (**знаходження нового** до вже освоєного), **реконструктивної** (створення нових знань з уже відомих або щойно створених елементів), **креативної** (створення принципово нового – за задумом, планом, змістом, результатами – і значимого для особистості продукту – діяльності. Репродуктивна праця (запам'ятовування правил, законів, формул, алгоритмів) має бути підпорядкованою пізнавально-творчим (евристичним) процедурам, кінцевою метою яких є створення нових особистісно значимих для учня (студента) освітніх продуктів. Означені освітні продукти (твори, проекти, розповіді, статті, рецензії, серії пізнавальних запитань, власних визначень, висновків, узагальнень тощо) і є конкретними показниками успішності творчої самореалізації в освіті (як основної її мети). **Тому й оцінювання кожного має відбуватися не за озвученими знаннями правил, положень, запам'ятованих фактів, а за створеними особистістю цілісними освітніми продуктами, де й інтегровані необхідні елементи провідних знань та умінь.**

7. Результати експериментів із упровадження евристичних технологій засвідчили, що у студентів відбулися суттєві позитивні зміни в уміннях самостійно створювати освітні професійно-творчі продукти; у переважної їх частини сформувалися достатні професійно-творчі вміння (інтелектуальні, конструктивні, організаторсько-регулятивні, діалогічно-евристичні).

Тому пріоритети в нашому світі інновацій і ризиків залишаються за евристичною освітою як найпотужнішого чинника професійно-творчої

самореалізації майбутнього і працюючого педагога, як найбільш сприятливої умови для ствердження справжньої, демократичної, ефективної освіти для всіх громадян

Про виявлені стратегії і технології інноваційного розвитку сучасного університету

1. Стратегія (як провідна, загальна, довготермінова мета) підготовки фахівців з університетською освітою, згідно з Національною стратегією розвитку освіти до 2025 р., Концепцією Нової української школи (2017), вбачається нами в узагальненому вигляді як **створення необхідних соціально-економічних і психолого-педагогічних умов для професійно-творчої самореалізації** у певній сфері діяльності, тобто готовності до **самостійної реалізації** на достатньому і високому рівнях **необхідних компетентностей** одержаного фаху. Така безумовно правильна стратегія підготовки бакалаврів, магістрів з педагогічних та інших спеціальностей вимагає в сучасних умовах суттєвого уточнення й конкретизації. Зокрема, для сучасних студентів, які згідно Теорії поколінь, у більшості своїй віднесені до покоління Z, варто спільними зусиллями студентів, батьків, викладачів забезпечити не просто готовність до самореалізації професійних компетентностей. Цього, як виявили дослідження й досвід у минулому (П. Каптерєв, А.Макаренко, В.Сухомлинський) та сучасних умовах (Дж. Армстронг, К. Роджерс, А. Маслоу, Н. Гузій, А. Хуторської, Б. Коротяєв, В. Лозова, А. Сбруєва, М. Лазарєв та інш.) для якісної освіти студентів покоління Z. Беручи до уваги результати означених досліджень, варто, на нашу думку, створити спільними зусиллями управлінців, студентів, викладачів, батьків **систему розумного, творчого, здорового і демократичного життя** молодій людині з якісними блоками естетичного, фізичного, академічного розвитку і виховання. Для цього для студентів, крім сучасних технологій навчання (про це окремо), варто в основному безкоштовно мати (на вибір студентів) сучасні лабораторії наукових розвідок, створення, трансферу, маркетингу інноваційних освітніх і дослідницьких технологій, діалогової і риторичної майстерності, дистанційного і стаціонарного навчання іноземних мов, клуби міжнародного спілкування, фітнесклуби, гімнастичні і плавальні секції та інші оздоровчі організації. Керівники таких форм розвитку й виховання (як органічного продовження навчального процесу) мають бути висококваліфікованими і конкурентоздатними фахівцями, забезпечуватися академічним навантаженням (наприклад, як навантаження другої половини дня).

5. Перелік підготовлених у науковій школі докторів і кандидатів наук (із зазначенням теми дослідження, періоду керівництва, місця роботи і посади на даний час):

1. Крившенко, Л. М. Формування вмінь застосування евристичного навчального діалогу у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів (13.00.04). Суми. 2020
2. Нефедченко О.І. Розвиток технологій евристичної освіти в українській вищій педагогічній школі (кінець ХХ - початок ХХІ століття). Спеціальність 011 Педагогічна нвука /Освіта (доктор філософії). Суми. 2021

6. Перспективи роботи наукової школи. Перспективними у подальшій діяльності наукової школи вбачаємо зусилля науковців у завершенні довготермінового фундаментального регіонального експерименту на базі педуніверситету та експериментальних навчальних закладів, розробку за результатами дослідження інноваційних навчальних і методичних посібників, нових навчальних курсів для студентів бакалаврату та магістратури, аспірантів, учителів-експериментаторів

26.12.2020

Лазарєв М.О.